

NORDISKE
RÖTTER

BEINMYNDUR

Íslands Heimilisidnadaeðlag

Indhold:

- ➔ [Historie](#)
- ➔ [Video](#) Workshop med Philippe Ricart

NORSK
TEKSTMUSEUM

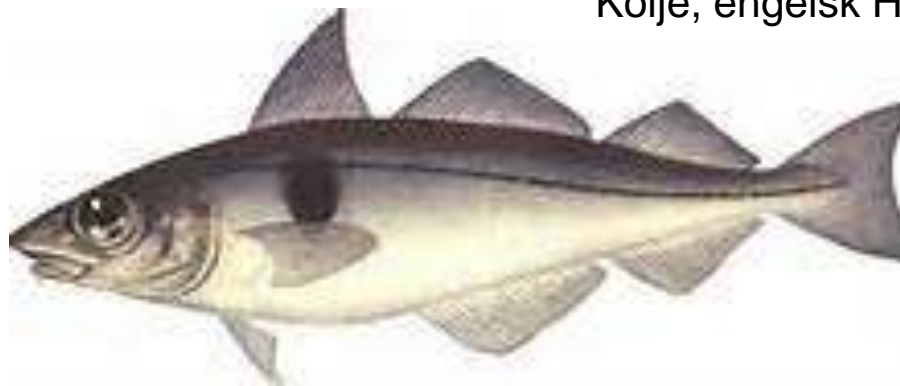
NETOP

Taito Österbotten

Kolje, engelsk Haddock

I forna säger berättas om barn som leker och deras leksaker. Barn har tagit olika material från sitt område och låst liv i det. Bland annat kan man nämna ben från djur på land och sjö och skal från snäckor och musslor. Vuxna har sedan täljt män och djur av ved och koljeben och givit till barnen. Alla barn, i varje fall pojkar hade en fickkniv från 5 års ålder och flickorna sydde och stickade. Så har de också skapat leksaker från det material som de hade tillgång till.

NETOP

talto Österbotten

NORDISKE RÖTTER

Gamle figurer af koljeben

Vaggvisa

Nu smyger natt om land och sjö,
och man låser slott och koja.
Och allt är tyst i stad och by,
och barnet som skall sova.
Bakom bergen sover sol,
och sovit är i varje kulle.
I vassen blundar svanabarn,
och laxöring i bäck och tjörn.

Och sov mitt barn, lungt och skönt.
Jag vaggar ung gosse.
I drömmen får du strandsnäcka
och fågel från koljeben.
och huru som blir kallt och stilla
och huru som blir mörkt i natt,
och huru som vilse av vägen går,
så varar Herren över dig.

Davíð Stefánsson. (översätt av Astrid Björk)

NORDISKE
RÖTTER

NETOP

Talito Österbotten

NORDISKE RÖTTER

När kokt kolja uar i maten tog vanligtvis den som fick stjärten, ryggraden (dálkinn), lyfte den upp och sade:

Gissa hur många åror om bord.

Man tar ryggraden av en kokt fisk (hel eller en del).

Den som frågar låter den andre inte se ryggraden.

Den som frågar säger:

Gissa hur många åror om bord?

Den som svarar säger:

Vad kan man vinna?

Den som frågar:

Sän i hyllam säte i vardagsrum, köttfart på bord, potta på kanten, kanna på hylla. Vacker pojke (flycka) framför dig om du vinner. Skabbig, lusig, örrig, ful och tråkig karl (gumma) til fots om du förlorar.

NETOP

Taito Österbotten

Sedan fyftes ryggraden upp framför ögonen på den som skulle gissa. Man framhävde hur mycket det fick skilja till eller från. Också framhävdes om årorna skulle räknas på ena bordet eller på båda sidor. Vanligtvis fick det skilja en på varje tiotal, t.ex. 20 åror och två till eller från 30 och tre. Den som gissade sa den siffra som han trodde var rätt. Sedan räknades skenorna på ryggraden och då visade det sig om den som svarade fick vackra pojken (flickan) eller den fula lusiga karlen (gumman). Ofta nämndes bestämda personer som man kände igen och var antingen förtjust i eller att denne tycker den värsta.

Ingigerður Einarsdóttir

NORRIS
NORRIS
NORRIS

NETOP

NETOP

NETOP

NETOP

NETOP

NETOP

NETOP

NETOP

Taito Österbotten

NETOP

NETOP

NETOP

NETOP

NETOP

Men den som fick den tunna biten tog koljebenet, benet vid bröstfenorna och täljde fåglar av det, omtycktast var en ejderhona med ungar på ryggen och det finns exempel om att se har haft allt upp till nio ungar på ryggen. Barnen härmade fåglarnas sång byggde reden av vissnad gräs och satte dit vita stenar från stranden. Ibland färgade man fåglarna och försökte efterlikna de riktiga fåglarna så mycket som möjligt. Sälar, räv och andra djur, var också gjorda av koljeben och mycket av detta var konstnärligt gjorda.

Koljeben är lätt att tälja när det har doppas i kokandi vatten. Av dessa ben gjordes åtskilliga småsaker och djur. Man har analyserat schackfigurer från 1800talet som var färgade med ärg. Knappar till vardagskläder var täljda av koljeben och ofta färgade. Då doppades de i en kopparkittel med gammal urin i, dessto längre ju starkare färg. Men vanligaste figurerna att tälja var katter, räv och fåglar t.ex ejerfågel eller and med ungar på ryggen, ripa eller korp, hund med spetsade öron och upprullad svans och säl.

Íslenskir sjávarhættir IV bls. 444

NETOP

Taito Österbotten

En del gjorde korp av tungben och „käringpinnar“ från torsk huvud. Man stack in tre „käringpinnar“ i tungbenet och då stod varelsen på tre ben. Sådana fenomen hade förresten flera namn så som häxa, trollpojke eller bockar. Dessutom gjorde man serviser av ryggkotorna.

Kvarnir (små hårda ben i torsk huvud) var ihopsamlade och användes som spelmarker i „púkk“ (ett slags kortspel), eller i „getruleik“ (gissningslek). Gissningsleken tillgick på så sätt att den ena deltaganden gömde några „kvarnir“ i sin handflata, lät dem skramla och sade: Gissa hur många i min handflata innan handflatan spricker“. Då skulle den andra gissa hur många kvarnerna var och om han gissade rätt, fick han dem alla, men om annars måste han betala lika många till motspelaren som det skiljde på den rätta siffran och på den som han gissade på.

NORRIS
KORTSPEL

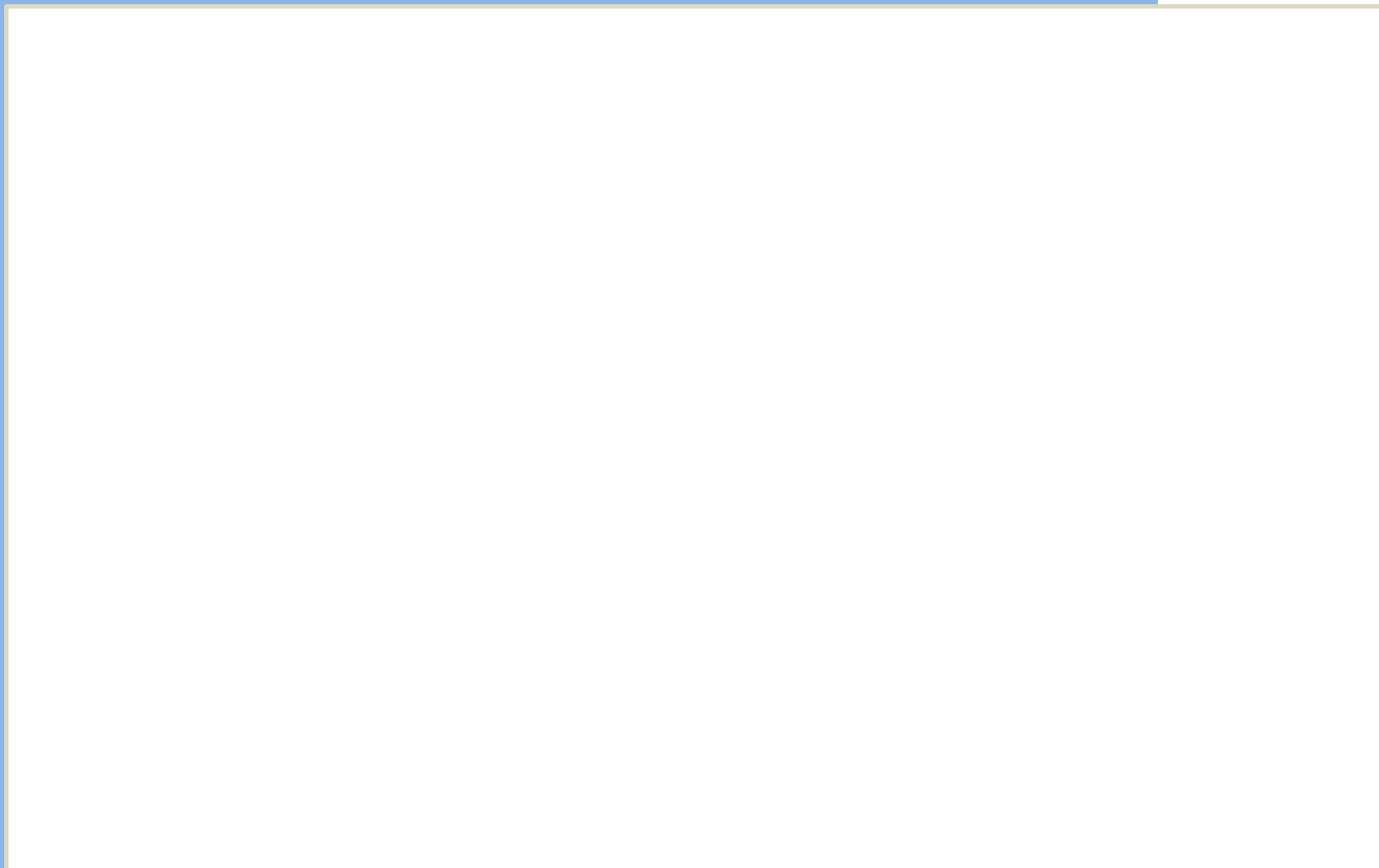
NETOP

Taito Österbotten

NORDISKE RÖTTER

NORDISKE RÖTTER

Inspiration

Inspiration

NORDES
KULTURARBEID

NETOP

Talio | Österbotten

I den isländska nämnden var:

Astrid Björk Eiríksdóttir
Björk Gunnarsdóttir
Edda Árnadóttir
Guðrún H. Bjarnadóttir
Jóhanna Pálmadóttir
Jóna Borg Jónsdóttir

Käller från:
Bernskuna, Örn og Örlygur
Íslenska Sjávarhætti
Hug og hönd, tímarit
Heimilisiðnaðarfélagsins

Särskilt tack till dem som hjälpte nämnden och särskilt till Philippe Ricart som höll täljkurs i att göra fåglar av fiskben.

Också tackar vi Lars Björk för översättning till svenska.

NETOP

Talito Österbotten

